

WYMAGANIA EDUKACYJNE I KRYTERIA OCENIANIA

JĘZYK POLSKI – KLASA V

GWO „Między nami” • wersja szczegółowa • taksonomia Blooma

- Opracowanie odnosi się do aktualnie publikowanych przez GWO materiałów dla klasy 5: rozkładu materiału (2024), planu wynikowego (2024) oraz kryteriów oceniania do serii „Między nami”.
- Wymagania są narastające: uczeń na wyższą ocenę spełnia również wymagania z poziomów niższych.
- Taksonomia Blooma służy do uporządkowania stopnia złożoności czynności ucznia; nie zastępuje szkolnych zasad klasyfikowania.
- Lektury uzupełniające w dokumencie oznaczają teksty przewidziane w rozkładzie GWO lub wybierane przez nauczyciela; ocena ucznia dotyczy lektur faktycznie omawianych w danej klasie.

1. Taksonomia Blooma a poziomy ocen

Ocena	Dominujący poziom Blooma	Typowe czasowniki operacyjne	Charakter pracy ucznia
1	—	—	Nie osiąga jeszcze poziomu podstawowego mimo wsparcia.
2	Zapamiętywanie + podstawowe rozumienie	nazywa, wskazuje, rozpoznaje, wymienia, odtwarza	Wykonuje proste zadania, często z pomocą i według wzoru.
3	Rozumienie + stosowanie	wyjaśnia, porządkuje, dobiera, stosuje, przekształca	Samodzielnie wykonuje typowe zadania o średniej trudności.
4	Stosowanie + analiza	analizuje, porównuje, klasyfikuje, uzasadnia, wnioskuje	Samodzielnie i poprawnie wykorzystuje wiedzę w typowych sytuacjach.
5	Analiza + ocenianie	interpretuje, ocenia, argumentuje, wartościuje, uzasadnia	Łączy wiadomości, wyjaśnia funkcje i świadomie dobiera środki.
6	Ocenianie + tworzenie	tworzy, projektuje, syntetyzuje, modyfikuje, formułuje własne rozwiązania	Pracuje twórczo, samodzielnie i świadomie; przenosi wiedzę na nowe sytuacje.

Ocena 1 (niedostateczna) – poziom poniżej wymagań koniecznych

Taksonomia Blooma: nie przypisuje się poziomowi Blooma, ponieważ nie został osiągnięty poziom podstawowy

Obszar	Wymagania – uczeń potrafi
Kryterium ogólne	• nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą: nie opanował podstawowych wiadomości i umiejętności klasy 5 w stopniu umożliwiającym dalszą pracę; • nie potrafi wykonać prostych zadań dotyczących tekstu, gramatyki lub pisania nawet po otrzymaniu wyraźnej pomocy, wzoru i dodatkowych wskazówek; • braki są na tyle duże, że uniemożliwiają osiągnięcie podstawowych celów polonistycznych.

Ocena 2 (dopuszczająca) – wymagania konieczne

Taksonomia Blooma: ZAPAMIĘTYWANIE → podstawowe ROZUMIENIE

Obszar	Wymagania – uczeń potrafi
Lektury i teksty kultury	- zna najważniejsze wydarzenia i bohaterów omawianych lektur; z pomocą odtwarza podstawowy przebieg wydarzeń w „Chłopcach z Placu Broni”, fragmentach „Pana Tadeusza”, tekstach biblijnych, mitach i bajkach omawianych w klasie; - rozpoznaje podstawowe gatunki: mit, bajkę, przypowieść, opowiadanie, wiersz; po wskazówce rozpoznaje nowelę; - w lekturach uzupełniających omawianych w klasie (np. „W pustyni i w puszczy”, „W 80 dni dookoła świata”, „Katarzynka”) wskazuje bohaterów, miejsce i najważniejsze zdarzenia.
Czytanie i interpretacja	- wyszukuje wprost podane informacje, określa temat tekstu i rozróżnia autora od osoby mówiącej/narratora; - wskazuje podstawowe elementy świata przedstawionego, prosty morał lub pouczenie; - rozpoznaje poznane środki stylistyczne, przede wszystkim epitet, porównanie, uosobienie, apostrofę, zdrobnienie i rym, jeśli występują w omawianym tekście; - czyta głośno w sposób zrozumiały, podejmuje próbę właściwej intonacji.
Gramatyka i składnia	- rozpoznaje części mowy omawiane w klasie 5: rzeczownik, przymiotnik, liczebnik, czasownik, przysłówki, zaimek, przyimek, partykułę i wykrzyknik; - odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych; z pomocą określa podstawowe formy gramatyczne; - rozpoznaje zdanie, równoważnik zdania, zdanie pojedyncze i złożone; wskazuje podmiot i orzeczenie w prostych przykładach; - rozumie pojęcia: głoska, litera, sylaba, akcent; odróżnia samogłoskę od spółgłoski.
Ortografia i interpunkcja	- stosuje podstawowe, ćwiczone na lekcjach reguły pisowni ó/u, rz/ż, ch/h oraz wielkiej i małej litery; - pamięta, że „nie” z czasownikami zapisujemy rozdzielnie; z pomocą stosuje reguły „nie” z innymi częściami mowy; - stosuje kropkę, znak zapytania, wykrzyknik i przecinek w prostych zdaniach oraz w wyliczeniu.
Formy wypowiedzi	- według wzoru redaguje krótki opis, opowiadanie, dialog, list prywatny, zaproszenie, życzenia i prostą notatkę; - układa ramowy plan wydarzeń i zapisuje najważniejsze informacje; - rozpoznaje list oficjalny, streszczenie, sprawozdanie i instrukcję oraz podejmuje próbę ich redagowania z pomocą.
Mówienie, słuchanie i samokształcenie	- rozumie proste polecenia i sens krótkiej wypowiedzi; wskazuje najważniejszą informację; - wypowiada się na temat w kilku zdaniach i reaguje na wypowiedzi innych; - korzysta z podręcznika, słownika ortograficznego i wskazanych źródeł według instrukcji nauczyciela.

Ocena 3 (dostateczna) – wymagania podstawowe

Taksonomia Blooma: ROZUMIENIE → STOSOWANIE

Obszar	Wymagania – uczeń potrafi
Lektury i teksty kultury	- opowiada fabułę i porządkuje zdarzenia; nazywa podstawowe cechy bohaterów i uzasadnia je prostym przykładem z tekstu; - wyjaśnia sens wybranych mitów (np. Demeter i Kora, Herakles), bajek i przypowieści; formułuje prosty morał/pouczenie; - w „Chłopcach z Placu Broni” wyjaśnia znaczenie Placu i podstawowe motywy działań bohaterów; we fragmentach „Pana Tadeusza” rozpoznaje obraz tradycji, obyczaju lub przyrody; - w omawianej lekturze uzupełniającej samodzielnie wskazuje problem i najważniejsze relacje między bohaterami.
Czytanie i interpretacja	- odróżnia informacje ważne od drugorzędnych, określa temat i główną myśl tekstu na poziomie dosłownym; - rozdziela narrację pierwszo- i trzecioosobową w prostych przykładach oraz charakteryzuje narratora/osobę mówiącą; - wyjaśnia znaczenie poznanych środków stylistycznych w typowym przykładzie; odróżnia prozę od wiersza; - rozdziela podstawowe cechy mitu, bajki, przypowieści i noweli.
Gramatyka i składnia	- odmienia rzeczownik i przymiotnik przez przypadki i liczby; określa rodzaj; rozdziela rzeczowniki własne/pospolite oraz konkretne/abstrakcyjne; - stopniuje przymiotniki i przysłówki oraz rozpoznaje formy niepodlegające stopniowaniu; - rozdziela liczebniki główne i porządkowe, zapisuje je słownie i odmienia typowe przykłady; - odmienia czasownik przez osobę, liczbę, czas i tryb; rozpoznaje bezokolicznik i formy -no, -to; odróżnia aspekt dokonany i niedokonany; - rozdziela zaimki, przymyki, wyrażenia przyimkowe, partykuły i wykrzykniki oraz ich podstawowe funkcje; - rozdziela zdanie pojedyncze rozwinięte/nierozwinięte, grupę podmiotu i grupę orzeczenia; wykonuje prosty wykres zdania według wzoru; - dzieli wyraz na głoski, litery i sylaby; rozdziela głoski dźwięczne/bezdźwięczne, ustne/nosowe, twarde/miękkie w typowych przykładach.
Ortografia i interpunkcja	- stosuje poznane reguły ó/u, rz/ż, ch/h, w tym wybrane zakończenia i wyjątki ćwiczone w podręczniku; - poprawnie zapisuje „nie” z czasownikami oraz typowe przykłady „nie” z rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami i liczebnikami; - stosuje wielką literę w nazwach własnych oraz podstawową interpunkcję w dialogu i zdaniu złożonym.
Formy wypowiedzi	- redaguje spójne opowiadanie odtwórcze/twórcze z prostym dialogiem i uporządkowanym przebiegiem wydarzeń; - pisze opis miejsca, krajobrazu, obrazu lub przeżyć według planu; stosuje słownictwo nazywające cechy i emocje; - redaguje list prywatny i prosty list oficjalny z zachowaniem podstawowych elementów; - pisze zaproszenie, życzenia/gratulacje, prostą instrukcję, sprawozdanie lub relację według wzoru; - układa notatkę, plan i krótkie streszczenie z zachowaniem najważniejszych informacji.
Mówienie, słuchanie i samokształcenie	- słucha ze zrozumieniem, zadaje pytania, odtwarza własnymi słowami sens wypowiedzi i tworzy prostą notatkę; - uczestniczy w rozmowie, wyraża opinię i podaje jedno rzeczowe uzasadnienie; - korzysta ze słownika języka polskiego, ortograficznego i poprawnej polszczyzny w typowych zadaniach.

Ocena 4 (dobra) – wymagania rozszerzające

Taksonomia Blooma: STOSOWANIE → ANALIZA

Obszar	Wymagania – uczeń potrafi
Lektury i teksty kultury	• analizuje zachowanie bohaterów, wskazuje ich motywacje, przemiany i wartości; popiera wnioski trafnie dobranym przykładem z utworu; • w „Chłopcach z Placu Broni” analizuje lojalność, odwagę, honor, poświęcenie i konflikt grup; w fragmentach „Pana Tadeusza” omawia funkcję opisu przyrody, zwyczaju lub tradycji; • porównuje sposób przedstawienia świata w micie, Biblii, bajce i przypowieści; rozpoznaje cechy gatunkowe i ich funkcję; • w „Katarynce” (jeśli omawiana) rozpoznaje punkt kulminacyjny i wyjaśnia jego znaczenie dla przemiany bohatera.
Czytanie i interpretacja	• odczytuje sens dosłowny i prosty sens przenośny; wyjaśnia związki tytułu z treścią; • analizuje funkcję narratora, dialogu, opisu i wybranych środków stylistycznych; • porównuje bohaterów, sytuacje i wartości oraz formułuje logiczne wnioski; • odróżnia fakt od opinii oraz tekst literacki od użytkowego, reklamowego lub popularnonaukowego.
Gramatyka i składnia	• sprawnie rozpoznaje i określa formy wszystkich części mowy omawianych w klasie; wyjaśnia ich funkcję w zdaniu i tekście; • analizuje związki rzeczownika z przymiotnikiem i liczebnikiem, poprawia typowe błędy fleksyjne; • stosuje czasowniki w odpowiednim czasie, trybie i aspekcie; świadomie wykorzystuje formy nieosobowe -no, -to; • poprawnie używa zaimków, w tym form krótszych i dłuższych; rozpoznaje funkcję przymyka, partykuły i wykrzyknika; • rozpoznaje związki wyrazowe współrzędne/podrzędne, części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie i okolicznik; wykonuje wykres zdania pojedynczego; • rozpoznaje typy wypowiedzi, przekształca zdanie pojedyncze w złożone i odwrotnie oraz zdanie w równoważnik; • poprawnie klasyfikuje głoski i stosuje podstawowe zasady akcentowania.
Ortografia i interpunkcja	• uzasadnia pisownię większości wyrazów objętych poznanymi regułami i potrafi posłużyć się słownikiem w przypadkach wątpliwych; • stosuje pisownię „nie” zgodnie z poznanymi zasadami oraz poprawnie zapisuje nazwy własne; • stosuje interpunkcję w dialogu, wyliczeniu, zdaniu pojedynczym i typowym zdaniu złożonym; dokonuje korekty własnego tekstu.
Formy wypowiedzi	• pisze logiczne, spójne opowiadanie z dialogiem, opisem i wyraźną kompozycją; świadomie wybiera narrację; • redaguje rozbudowany opis obrazu, rzeźby, miejsca i przeżyć, porządkując materiał według przyjętej zasady; • pisze poprawny list oficjalny, sprawozdanie/relację, instrukcję, zaproszenie, życzenia i streszczenie; • redaguje prosty tekst o charakterze argumentacyjnym: zajmuje stanowisko, podaje argument i przykład; • przekształca informacje z tekstu w plan, notatkę, tabelę lub krótką wypowiedź.
Mówienie, słuchanie i samokształcenie	• selekcjonuje informacje z dłuższej wypowiedzi, rozpoznaje intencję nadawcy i nastrój; • uczestniczy w dyskusji, uzasadnia opinię rzeczowymi argumentami i nawiązuje do wypowiedzi innych; • samodzielnie korzysta z różnych słowników i wiarygodnych źródeł, wybiera informacje potrzebne do zadania.

Ocena 5 (bardzo dobra) – wymagania dopełniające

Taksonomia Blooma: ANALIZA → OCENIANIE

Obszar	Wymagania – uczeń potrafi
Lektury i teksty kultury	• samodzielnie interpretuje problematykę lektur, łączy zachowania bohaterów z wartościami, konsekwencjami i kontekstem sytuacyjnym; • porównuje bohaterów i postawy z różnych utworów, np. Nemeczka i innych bohaterów literackich, lub bohaterów mitu, przypowieści i bajki; • we fragmentach „Pana Tadeusza” analizuje sposób budowania obrazu przyrody, obyczaju lub wspólnoty oraz funkcję środków poetyckich; • w bajkach formułuje i uzasadnia morał, dostrzega alegoryczny sens postaci; w przypowieści wyjaśnia sens uniwersalny; • w lekturze uzupełniającej interpretuje przemianę bohatera, konflikt wartości i punkt kulminacyjny, odwołując się do tekstu.
Czytanie i interpretacja	• odczytuje znaczenia dosłowne i przenośne, wyjaśnia funkcję środków stylistycznych, kompozycji, narracji i dialogu; • oddziela fakt od opinii, ocenia wiarygodność i przydatność informacji, rozpoznaje perswazyjny charakter plakatu lub reklamy; • formułuje samodzielne wnioski interpretacyjne i uzasadnia je cytatem lub precyzyjnym odwołaniem do tekstu; • porównuje tekst literacki z dziełem plastycznym, adaptacją lub innym tekstem kultury.
Gramatyka i składnia	• sprawnie stosuje wiadomości fleksyjne i składniowe w analizie tekstu i w redagowaniu własnych wypowiedzi; • wyjaśnia funkcję części mowy i części zdania, wykorzystuje wiedzę o związkach wyrazowych do poprawy stylu i składni; • świadomie dobiera czas, tryb, aspekt i formy osobowe/nieosobowe czasownika do intencji wypowiedzi; • bezbłędnie wykonuje analizę typowego zdania pojedynczego, przekształca konstrukcje składniowe bez zmiany sensu; • wykorzystuje wiedzę fonetyczną i zasady akcentowania do poprawnej wymowy i zapisu.
Ortografia i interpunkcja	• pisze na ogół bezbłędnie w zakresie poznanych reguł; wyjaśnia zasadę i dostrzega wyjątki; • samodzielnie koryguje błędy ortograficzne i interpunkcyjne oraz uzasadnia większość poprawek; • świadomie stosuje interpunkcję dla przejrzystości zdania i poprawnego zapisu dialogu/cytatu.
Formy wypowiedzi	• redaguje rozwinięte i poprawne kompozycyjnie opowiadanie z funkcjonalnym dialogiem, opisem i elementami charakterystyki; • pisze opis dzieła sztuki (obraz/rzeźba), miejsca i przeżyć z celowym doбором słownictwa oraz własnym komentarzem; • redaguje poprawny formalnie list oficjalny, sprawozdanie, streszczenie, instrukcję i tekst użytkowy bez wzoru; • buduje tekst argumentacyjny: formułuje stanowisko, co najmniej dwa logiczne argumenty, przykłady i wnioski; • sprawnie cytuje krótką wypowiedź i włącza ją do własnego tekstu zgodnie z poznanymi zasadami.
Mówienie, słuchanie i samokształcenie	• krytycznie selekcjonuje informacje z wysłuchanego tekstu, omawia intencję i sens przenośny; • w dyskusji formułuje spójne stanowisko, argumentuje, reaguje na kontrargument i zachowuje kulturę wypowiedzi; • samodzielnie wybiera źródła, porównuje informacje i wykorzystuje je we własnej wypowiedzi.

Ocena 6 (celująca) – wymagania twórcze i syntetyzujące

Taksonomia Blooma: OCENIANIE → TWORZENIE

Obszar	Wymagania – uczeń potrafi
Lektury i teksty kultury	• twórczo i samodzielnie interpretuje utwory omawiane w klasie, formułuje oryginalne, ale tekstowo uzasadnione wnioski; • syntetyzuje problematykę kilku lektur: porównuje wartości, motywy, typy bohaterów i rozwiązania fabularne; dostrzega uniwersalność mitu, przypowieści i bajki; • proponuje własne odczytania fragmentów „Pana Tadeusza” i „Chłopców z Placu Broni”, posługując się właściwymi pojęciami literackimi; • w lekturach uzupełniających omawianych w klasie samodzielnie dostrzega związki z innymi tekstami kultury i własnymi doświadczeniami czytelnictwa.
Czytanie i interpretacja	• czyta krytycznie, odczytuje znaczenia pośrednie i symboliczne adekwatne do poziomu klasy 5; • porównuje funkcję narracji, środków stylistycznych i kompozycji w różnych tekstach; formułuje syntetyczne wnioski; • ocenia postawy bohaterów z uwzględnieniem okoliczności i różnych punktów widzenia; • twórczo wykorzystuje informacje z tekstów literackich, użytkowych, artykułów, tabel, schematów i materiałów ikonograficznych.
Gramatyka i składnia	• biegle rozpoznaje i stosuje materiał gramatyczny klasy 5, a wiedzę językową wykorzystuje do świadomego kształtowania własnego stylu; • samodzielnie analizuje nietypowe, ale mieszczące się w poznanym zakresie przykłady fleksyjne i składniowe oraz uzasadnia rozwiązanie; • przekształca wypowiedzenia na kilka sposobów, zachowując sens i poprawność; świadomie dobiera konstrukcję do celu wypowiedzi; • wykorzystuje wiedzę o fonetyce, wymowie i akcencie w interpretacji głosowej tekstu.
Ortografia i interpunkcja	• konsekwentnie stosuje poznane reguły, samodzielnie rozstrzyga wątpliwości z użyciem słowników i poradników; • bezbłędnie lub niemal bezbłędnie redaguje dłuższe teksty, dokonuje świadomej autokorekty; • potrafi przygotować własne ćwiczenie/dyktando ilustrujące poznaną regułę ortograficzną wraz z objaśnieniem.
Formy wypowiedzi	• tworzy oryginalne, spójne i funkcjonalnie skomponowane opowiadania, opisy, listy, relacje i teksty użytkowe, dostosowane do adresata i celu; • buduje dojrzały jak na klasę 5 tekst argumentacyjny, dobierając przekonujące argumenty, przykłady i wniosek; • samodzielnie przekształca materiał źródłowy w streszczenie, notatkę, plan, wypowiedź ustną lub projekt graficzny; • projektuje własny plakat społeczny, instrukcję, zaproszenie lub inną formę użytkową, świadomie wykorzystując język i układ graficzny.
Mówienie, słuchanie i samokształcenie	• prowadzi lub aktywnie współprowadzi dyskusję, porządkuje argumenty i wyciąga wnioski; • interpretuje głosowo tekst z właściwą intonacją, akcentem, tempem i napięciem emocjonalnym; • samodzielnie wyszukuje, ocenia i twórczo wykorzystuje informacje z kilku źródeł; dba o poprawność i kulturę języka.

2. Lektury i teksty – jak rosną wymagania od 2 do 6

Tekst / grupa tekstów	2 – pamięta i rozpoznaje	3 – rozumie i stosuje	4 – analizuje	5 – interpretuje i ocenia	6 – syntetyzuje i tworzy
Biblia – Księga Rodzaju; przypowieść o miłosiernym Samarytaninie	odtwarza treść, wskazuje bohaterów i najważniejsze wydarzenia	wyjaśnia temat, prosty sens i pouczenie; porządkuje wydarzenia	analizuje zachowania, porównuje sens dosłowny z pouczeniem	interpretuje sens uniwersalny, uzasadnia wnioski fragmentem tekstu	porównuje motywy biblijne z innymi tekstami i tworzy własne, uzasadnione odczytanie
Mity – m.in. Demeter i Kora, Herakles; świat bogów i herosów	rozpoznaje mit i wymienia postacie/wydarzenia	wyjaśnia podstawowy sens mitu i cechy herosa	analizuje motywację, przyczyny i skutki działań postaci	interpretuje uniwersalne znaczenie mitu, porównuje postawy	syntetyzuje motywy mitologiczne i odnajduje ich funkcjonowanie w innych tekstach kultury
Ferenc Molnár „Chłopcy z Placu Broni”	zna bohaterów i główne wydarzenia	charakteryzuje postacie i wyjaśnia znaczenie Placu	analizuje konflikt, przyjaźń, lojalność, honor i poświęcenie	ocenia postawy, porównuje bohaterów i uzasadnia sąd tekstem	tworzy pogłębianą interpretację wartości i konsekwencji wyborów, zestawia utwór z innym tekstem
Adam Mickiewicz „Pan Tadeusz” – fragmenty	rozpoznaje opis przyrody/obyczaju i temat fragmentu	wyjaśnia sens opisu i wskazuje podstawowe środki poetyckie	analizuje funkcję opisu przyrody, zwyczaju i tradycji	interpretuje nastroj i obraz wspólnoty, uzasadnia funkcję środków	porównuje różne fragmenty i tworzy samodzielne odczytanie roli tradycji/przyrody
Bajki – Krasicki, Mickiewicz, Ezop	opowiada treść, wskazuje bohaterów i morał	rozpoznaje cechy bajki, nazywa cechy bohaterów	analizuje alegoryczność i sposób budowania morału	ocenia postawy i uzasadnia uniwersalność morału	tworzy własną bajkę z czytelnym morałem i świadomie dobraną alegorią
Poezja i teksty liryczne z podręcznika – m.in. Lechoń, Tuwim, Twardowski, Staff, Osiecka	rozpoznaje osobę mówiącą, nastrój i pojedynczy środek stylistyczny	wyjaśnia obrazy poetyckie i podstawowe środki	analizuje funkcję środków, rytmu, rymów i tytułu	interpretuje sens przenośny i uzasadnia własne odczytanie	porównuje dwa utwory i tworzy interpretację głosową lub własny tekst inspirowany poznanym zabiegiem
Lektury uzupełniające omawiane w klasie – np. „W pustyni i w puszczy”, „W 80 dni dookoła świata”, „Katarynka”, „Baśniobór”, wybrana powieść	zna fabułę, bohaterów, miejsce i czas	określa problem i cechy bohaterów	analizuje motywację, relacje, punkt kulminacyjny/przemianę	interpretuje wartości i ocenia decyzje bohaterów z odwołaniem do tekstu	porównuje z inną lekturą i formułuje samodzielne, twórcze wnioski

3. Gramatyka, słownictwo i ortografia – poziomy 2–6

Zagadnienie	2 – pamięta i rozpoznaje	3 – rozumie i stosuje	4 – analizuje	5 – interpretuje i ocenia	6 – syntetyzuje i tworzy
Rzeczownik	rozpoznaje; własny/pospolity	odmienia; konkret/abstrakt; temat/końcówka w typowym przykładzie	analizuje formę i funkcję; poprawia błędy	sprawnie stosuje odmianę i oboczności w poprawnym zapisie	wykorzystuje wiedzę fleksyjną świadomie w redagowaniu i korekcie
Przymiotnik	rozpoznaje i łączy z rzeczownikiem	odmienia, określa rodzaj/liczbę/przypadek; stopniuje	analizuje funkcję; poprawia zgodność z rzeczownikiem	dobiera stopień i formę do intencji/stylu	twórczo wykorzystuje przymiotniki i stopniowanie w stylizacji tekstu
Liczebnik	rozpoznaje	główny/porządkowy; zapisuje słownie; odmienia typowe przykłady	analizuje związki z rzeczownikiem i poprawia błędy	sprawnie stosuje w wypowiedzi i redaguje poprawne konstrukcje	rozwiązuje nietypowe przykłady mieszczące się w poznanym zakresie i uzasadnia formę
Czasownik	rozpoznaje; bezokolicznik	osoba, liczba, czas, tryb, rodzaj; -no/-to; aspekt dokonany/niedokonany	dobiera formy do celu, przekształca i analizuje funkcję	świadomie wykorzystuje czas/tryb/aspekt w narracji i argumentacji	twórczo zmienia perspektywę/czas/tryb bez utraty spójności i sensu
Przysłówek	rozpoznaje	tworzy związki z czasownikiem; stopniuje	analizuje funkcję i poprawia użycie	celowo dobiera przysłówki do opisu i narracji	świadomie ogranicza/zmienia ich użycie dla efektu stylistycznego
Zaimek	rozpoznaje jako część zastępującą inne wyrazy	określa typowe formy; stosuje krótsze/dłuższe formy	analizuje funkcję i wykorzystuje do unikania powtórzeń	sprawnie dobiera formę zgodną z normą	świadomie wykorzystuje zaimki do spójności i stylu wypowiedzi
Przyimek, partykuła, wykrzyknik	rozpoznaje	tworzy wyrażenia przyimkowe; wskazuje funkcję partykuły/wykrzyknika	analizuje relacje i zabarwienie wypowiedzi	celowo dobiera te środki do sytuacji komunikacyjnej	tworzy wypowiedzi o świadomie kształtowanym tonie i ekspresji
Składnia	zdanie/równoważnik; pojedyncze/złożone; podmiot/orzeczenie	rozwinęte/nierozwinęte; grupy; proste wykresy i przekształcenia	części zdania: przydawka, dopełnienie, okolicznik; związki wyrazowe; wykres	sprawnie analizuje i przekształca konstrukcje dla poprawności/stylu	dobiera wariant składniowy do celu i uzasadnia wybór
Fonetyka i akcent	głoska/litera/sylaba; samogłoska/spółgłoska	dźwięczne/bezdźwięczne, ustne/nosowe, twarde/miękkie; podstawowy akcent	analizuje wymowę i zapis, stosuje reguły akcentowania	wykorzystuje fonetykę w poprawnej wymowie i zapisie	interpretuje głosowo tekst, świadomie używa tempa, pauz, akcentu i intonacji
Słownictwo i komunikacja	nadawca/odbiorca; proste frazeologizmy	synonimy; sytuacja komunikacyjna; znaczenie związku frazeologicznego	dobiera słownictwo do celu i odbiorcy; rozpoznaje perswazję	ocenia trafność i kulturę języka; świadomie używa frazeologii	tworzy stylowo spójną wypowiedź i modyfikuje ją zależnie od sytuacji
Ortografia i interpunkcja	podstawowe reguły ó/u, rz/ż, ch/h; wielka litera; podstawowe znaki	stosuje reguły i „nie” z częściami mowy; dialog i typowe zdanie złożone	uzasadnia pisownię i dokonuje korekty	samodzielnie koryguje, wyjaśnia reguły i wyjątki	tworzy własne ćwiczenia/dyktanda i bezbłędnie redaguje dłuższe teksty

4. Formy wypowiedzi – wymagania na oceny 2–6

Forma wypowiedzi	2 – pamięta i rozpoznaje	3 – rozumie i stosuje	4 – analizuje	5 – interpretuje i ocenia	6 – syntetyzuje i tworzy
Opowiadanie odtwórcze i twórcze	krótkie według planu/wzoru	spójne, z początkiem–rozwinięciem–zakończeniem ; prosty dialog	rozbudowane; funkcjonalny dialog i opis; świadoma narracja	bogate, logiczne, poprawne stylistycznie; elementy charakterystyki/przeżyć	oryginalne, celowo skomponowane, z twórczym rozwiązaniem fabularnym
Opis miejsca, krajobrazu, obrazu, rzeźby, przeżyć	gromadzi słownictwo i pisze według schematu	porządkuje opis; stosuje przymiotniki i określenia przestrzeni/emocji	dobiera zasadę kompozycyjną i wyjaśnia wrażenie	łączy opis z własnym komentarzem i celowo dobiera środki	tworzy sugestywny opis dostosowany do celu, odbiorcy i tekstu kultury
Dialog	zapisuje krótką wymianę zdań	poprawnie zapisuje dialog i utrzymuje temat	wykorzystuje dialog do charakteryzowania postaci/dynamizowania akcji	stosuje zróżnicowane repliki i poprawną interpunkcję	tworzy dialog o wyraźnych intencjach i zindywidualizowanym języku postaci
List prywatny i oficjalny	rozpoznaje elementy; pisze według wzoru	dobiera zwroty, cel i podstawowy układ	samodzielnie redaguje poprawny list oficjalny	precyzyjnie dostosowuje styl do adresata i sytuacji	tworzy skuteczny, formalnie bezbłędny tekst w nietypowej sytuacji komunikacyjnej
Zaproszenie; życzenia i gratulacje	podaje kto/co/gdzie/kiedy	redaguje kompletną formę i dobiera zwroty	dostosowuje styl do odbiorcy i okazji	tworzy zwięzły, atrakcyjny i poprawny komunikat	projektuje wariant tekstowy/graficzny świadomie oddziałujący na odbiorcę
Sprawozdanie / relacja / prosty artykuł	odtwarza kolejność wydarzeń	redaguje według schematu i stosuje następstwo czasu	selekcjonuje fakty i porządkuje materiał	łączy rzeczowość z trafnym komentarzem zgodnym z formą	tworzy samodzielny tekst informacyjny o przemyślanej kompozycji
Notatka, plan, streszczenie	zapisuje najważniejsze informacje	tworzy plan ramowy/szczegółowy i krótkie streszczenie	selekcjonuje materiał, zachowuje chronologię i sens	dobiera najlepszą formę notatki do celu	syntetyzuje złożony materiał w zwięzłej i funkcjonalnej formie
Instrukcja	uzupełnia schemat	redaguje kolejne czynności w logicznej kolejności	dba o precyzję czasowników i czytelny układ	tworzy kompletną instrukcję bez wzoru	projektuje instrukcję tekstowo-graficzną dla konkretnego odbiorcy
Tekst argumentacyjny	wyraża opinię i podaje prosty powód	formuluje stanowisko + argument + przykład	tworzy logiczny wywód z kilkoma argumentami	ocenia siłę argumentów i formuluje wniosek	tworzy przekonujący, samodzielny tekst, reaguje na możliwy kontrargument
Wypowiedź ustna / dyskusja / prezentacja	mówi na temat w kilku zdaniach	uzasadnia opinię i stosuje podstawowe zasady rozmowy	porządkuje argumenty, reaguje na wypowiedź rozmówcy	prowadzi spójną wypowiedź i świadomie dobiera środki	prowadzi dyskusję/prezentację, syntetyzuje wnioski i interpretuje tekst głosowo
Cytat i korzystanie ze źródeł	rozpoznaje cytaty	przytacza krótki fragment według wzoru	włącza cytaty do własnej wypowiedzi i odwołuje się do źródła	dobiera cytaty jako dowód i wyjaśnia jego znaczenie	twórczo, ale rzetelnie łączy informacje z kilku źródeł we własnej wypowiedzi

5. Kryteria jakości pracy – językiem ucznia i rodzica

Kryterium	Co to oznacza w praktyce?
Zgodność z tematem	Uczeń odpowiada dokładnie na polecenie i nie odchodzi od tematu.
Treść i znajomość lektur	Wypowiedź pokazuje, że uczeń zna omawiany tekst, odwołuje się do niego trafnie i nie myli podstawowych faktów.
Samodzielność	Im wyższa ocena, tym mniej uczeń potrzebuje wzoru, pytań pomocniczych i odpowiedzi.
Argumentowanie	Uczeń nie tylko podaje opinię, ale potrafi wyjaśnić „dlaczego” i poprzeć swoje zdanie przykładem.
Kompozycja	Tekst ma czytelny porządek, akapity i logiczne połączenia między częściami.
Język i styl	Uczeń używa zdań poprawnych, zrozumiałych i odpowiednich do formy oraz odbiorcy.
Ortografia i interpunkcja	Uczeń stosuje poznane zasady i potrafi poprawić zauważone błędy.
Twórczość	Na ocenę celującą uczeń nie musi zdobywać nagród w konkursach; kluczowe jest twórcze, samodzielne i bardzo sprawne wykorzystanie materiału przewidzianego dla klasy 5.
Zasada narastania	Ocena wyższa zakłada opanowanie wymagań z poziomów niższych. Pojedynczy błąd nie przesądza o ocenie – liczy się całokształt wykonania zadania i stopień samodzielności.

Podstawa opracowania: materiały Gdańskiego Wydawnictwa Oświatowego do serii „Między nami” dla klasy 5 – rozkład materiału (2024), plan wynikowy (2024) i kryteria oceniania. Taksonomia Blooma została zastosowana jako autorskie narzędzie porządkujące poziom złożoności wymagań.